

tėse – Kromowas, Pritschitschas (Fr. Leháro „Linksmoji našlė“), Grafas Lichtenfelsas (Fr. Leháro „Šypsenų šalis“), Delacqua, Testaccio (J. Strausso „Naktis Venecijoje“), operose – Monterone, Sparafucile, Komandoras, Fiorello (G. Rossini „Sevilijos kirpėjas“), Wagneris (Ch. Gounod „Faustas“), Daktaras (G. Verdi „Traviata“), Krivis (J. Karnavičiaus „Grażina“), Girčys (V. Baumilo „Rožės žydi raudonai“). Pav. ~ Lina Stankevičiūtė

Jánutas Algirdas [g. 1961.II.10 Halėje (Vokietija)], liet. dainininkas (tenoras). Dainuoti mokėsi Minske pas V. Polozovą. 1988 baigė Lietuvos kons-ją (V. Noreikos solinio dainavimo kl.). 1986–91 ir 2000–02 Lietuvos OBT solistas. Dainavo Latvijos OBT, Augsburgio valst. operoje, Buenos Airių „Teatro Colón“, Bolonijos „Carlo Felice“, Paryžiaus „Théâtre des Champs-Élysées“ teatruose, Maskvos DT. Gastroliaavo daugelyje Europos šalių, JAV, P. Amerikos, P. Afrikos šalyse; koncertavo Leipcigo „Gewandhaus“, Hamburgo „Musikhalle“, Romos „Santa Cecilia“ ir kt. koncertų salėse. Dalyvavo Šlėzvingo-Holšteino (Vokietija), R. Strausso (Garmiše-Partenkirchene, Vokietija), Mozarto (Bate, D. Britanija), Kastel de Peralados (Ispanija) ir kt. tarpt. muzikos festivaliuose. Dainavo diriguojant žymiesiems dirigentams, tarp jų – Y. Menuhinui, J. Frantziui, W. Boughtonui, C. Diederichui, M. Palassoniui, V. Fedosejevui, T. Mikkelsonui ir kt. Dainuoja stambios formos vokalinis instr. kūrinys ir kamerinę muziką (ypač Fr. Schuberto ir B. Britteno). Δ repertuarą sudaro W. A. Mozarto *Requiem*, „Karūnavimo mišios“, J. S. Bacho *Magnificat*, „Pasija pagal Matą“, mišios h-moll, G. Fr. Händelio „Mesijas“, *Dixit Dominus*, J. Haydno *Stabat Mater*, „Metų laikai“, L. van Beethoveno „Kristus Alyvų kalne“, *Missa solemnis*, IX simf-ja, A. Dvořáko *Stabat Mater*, *Requiem*, G. Mahlerio „Daina apie žemę“, H. Berliozi „Fausto pasmerkimas“, F. Mendelssohno-Bartholdy „Elijas“, A. Brucknerio *Te Deum*, B. Britteno „Karo requiem“, C. Orffo *Carmina Burana* ir kt. Vaidmenys: Cavaradossi, Waltheris (R. Wagnerio *Tannhäuser*), Faustas, Alfredo, Edipas 2, Lenskis, Germanas. Įrašė plokštelių, tarp jų – kompaktinę su J. Gruodžio dainomis (1998). Pav.

Tamara Vainauskienė

Japonijos muzika. Gyvuoja liaudies ir profesionalioji Δ. **Liaudies muzika** vienbalsė, grindžiama pentatonika (1 pav.). Darbo, švenčių dainos dainuojamos ir su instr. pritarimu. Liaudies muz. instrumentai: *fue* (fleitos tipo), *bin zasara* (bambuko barškučiai), *taiko* (būgnai), *doboyoshi* (mažosios lėkštės). Š. Japonijoje išliko sen. ainių daugiabalsės muzikos (nuo II t-mečio pr. Kristų).

Tradicinė profesionalioji Δ vienbalsė, gausiai ornamentuota; skirstoma į religinę, teatro, rūmų ir kamerinę. IX a. pab.–X a. iš Kinijos buvo perimta dvylikatonė sistema. Paplito 5 ir 7 garsų garsaeiliai. Septynių garsų *ryō-sen* ir *ritsu-sen* garsaeiliai vartoti *ŋagaku* (nuo VIII a.), penkių garsų *yō-sen* ir *in-sen* susiklostė XVII–XVIII amžiuje (2 pav.). XX a., europietiškosios muzikos tradicijų paveikti, susiklostė du garsaeiliai: *yona nuki chōonkai* (mažorinė pentatonika; garsaeilis c-d-e-g-a) ir *yona nuki tan'okai* (minorinė pentatonika; garsaeilis c-d-es-g-as). Profesionaliosios Δ instrumentai: *hichiriki* (obojuos), *shakuchachi* (išilginė bambuko fleita, svarbus

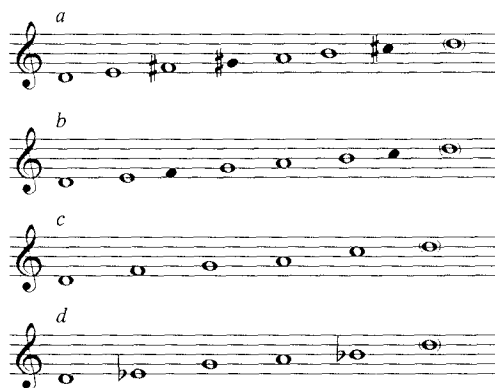
samurajų kultūros muz. instrumentas); liutnios – *ŋšiamisenas*, *ŋ biva*, citra *ŋ koto*, *kokyū*, įv. būgnai, gongai. Kiekviena instrumentų grupė turi savitą notaciją.

Iki VII a. Japonijoje muzika buvo vadinama *kagura* („dievų muzika“) ir glaudžiai siejama su ritualu bei rūmų kultūra. Nuo VII a. Δ patyrė kinų, korėjiečių, indų, Indonezijos tautų muzikos įtaką. VIII a. pradžioje paplito ir ypač suklestėjo Heino periodu (894–1192) tradicinis rūmų muz. žanras *gagaku*. Religinėje muzikoje dominavo budistinis iš Kinijos perimtas vokal. stilius, vad. *shōmyō*, kuris buvo populiarus ir Kamakuros periodo (1192–1333) Δ. Svarbiausias pastarojo periodo žanras yra *heikyoku* (pasakojamojo pobūdžio daina su *heike* bivos pritarimu. Muromačio ir Momojamos perioduose (1338–1600), susiklosčiusius japonų teatro *ŋno* tradicijai, vaidinimuose vartoti komiški muz. intarpai, vad. *kyōgen*. Edo periode (1603–1868) išpopuliarėjo instrumentai *koto*, *šiamisenas*, *shakuchachi* (tapo soliniai) ir su jais susiję muz. žanrai: *kamiuta* (trumpas vokal. ciklas), *jiuta* (instr. muzikos žanras), *danmono* (laisvosios variacijos). Instr. muzikos tradicijas puoselėjo dvi pagrindinės mokyklos: Ikuta'os m-la (įk. ~1700 Kiote) ir Yamada'os m-la (įk. ~1800 Ede). XVIII a. II pusėje susiklostė jap. tradicinio teatro rūšis – *ŋ kabuki*. XIX a. susiklostė tradicinis japonų instr. ansamblis *sankyoku*, sudarytas iš *koto*, *šiamiseno* ir *kokyū*.

Moderniojo periodo (nuo 1868) pradžia siejama su imperatoriaus Meidžio reformomis. Tuo metu sukurta europietiškojo tipo muz. mokymo sistema; Europoje studijavo nemaža jap. muzikų. 1881 surengtas pirmasis

Japonijos muzika. 1 pav. Japonų liaudies daina

Japonijos muzika. 2 pav. Tradiciniai japonų garsaeiliai: a – ryō-sen, b – ritsu-sen, c – yō-sen, d – in-sen

Algirdas Janutas

Petras Jaraminas

Povilas Jaraminas

Antanas Jaras

Stanislava Jareckaitė

europietiškosios muzikos koncertas. Operų, kantatų, simf. muzikos kūrinių sukūrė kompozitoriai K. Yamada (jis ir dirigentas; įkūrė I Japonijos styg. kvartetą, simf. orkestrą), K. Nobutoki. XX a. Δ išryškėjo keletas krypčių: nac. muzikos tradicijų laikėsi Y. Matsudaira, M. Miyagi, Y. Toyamas, K. Koyama; europietišką muziką kūrė A. Yashiro ir A. Miyoshi; nac. muzikos ir modernistines muz. raiškos priemones derino T. Mayuzumi, T. Takemitsu, K. Fakushima. Kiti kompozitoriai: A. Ifukube, I. Danas, K. Ishii, M. Shinohara, J. Yuasa, M. Moroi, S. Matsushita, Y. Akutagawa, H. Hayashi.

Po II pasaul. karo kūrėsi simf. orkestrai ir operos trupės, chorai, muz. koledžai ir m-los, įdiegta nauja muz. lavinimo sistema. Įkurtos šiuolaikinės muz. draugijos, vyksta tarpt. vasaros festivaliai. 1962 įkurta Japonijos kompozitorių federacija. Be to, veikia tradicinės Δ mokymo sistema *iemoto*, nac. tradicijas propaguojančios d-jos *hozonkai*.

Žymiausi jap. atlikėjai: dirigentai S. Ozawa, M. Ueda, H. Iwaki, pianistai T. Tanaka ir T. Matura, smuikininiai M. Usioda, E. Sato. Japonija garsėja instrumentų gamyba (firmos „Yamaha“, „Nippon Gakki“, „Kawai“).

L: *Kishibe S.* The traditional Music of Japan. Tokyo, 1966; *Inoura Y., Kawafake T.* A History of Japanese Theater. Tokyo, 1971; *Harich-Schneider E.* A History of Japanese Music. L., 1973; *Гришелева Л. Д.* Формирование японской национальной культуры. Концы XVI–начало XX в. М., 1986.

Daiva Tamošaitytė, Adeodatas Tauragis

Japonijos radijo simfoninis orkestras. Pirmasis europietiškas orkestras Japonijoje. Įkurtas 1926 kaip Naujasis simfoninis orkestras. 1936 pasirašė sutartį su Japonijos radijo korporacija. 1942–61 veikė kaip Japonijos simfoninis orkestras. Pagr. dirigantai buvo Y. Kazuo ir O. Hisatada. Nuo 1961 turi dab. pavadinimą. Vyriausiasis dirigentas Ch. Dutoit. Garbės dirigentai: W. Sawallischas, O. Suitneris, H. Steinas, H. Blomstedtas. Δ dirigavo F. Weingartneris, H. von Karajanas, E. Ansermet, I. Stravinskis, B. Brittenas. Δ – vienas žymiausių pasaulyje. Per metus surengia ~130 koncertų, iš jų 60 transliuojami per Japonijos TV ir radiją.

Daiva Tamošaitytė

Jacques-Dalcroze Émile [Emilis Žakas-Dalkrōzas; 1865.VII.6 Vienoje – 1950.VII.1 Ženevoje], Šveicarijos muz. pedagogas, kompozitorius. Mokėsi muzikos pas A. Fr. Marmontelį, L. Delibes'ą, G. Fauré Paryžiuje bei pas A. Brucknerį, R. Fuchsa Vienoje. 1892–1910 dėstė teorines disciplinas Ženevos kons-joje. 1905 sukūrė savitą muzikos mokymo metodą, vad. ritmine gimnastika arba *ritmika* 2. 1910 Helerau (prie Dresdeno) įsteigė muzikos ir ritmo m-lą. 1915 Ženevoje įkūrė savo institutą, kuriam vadovavo iki mirties.

Pagal Δ metodą muzikos ritminius bei dinaminius aspektus mokomasi išreikšti judesiais. 1913 Δ mokyklos mokiniai pastatė net Chr. W. Glucko operos „Orfėjas“ II veiksmą, pagrįstą ritmine gimnastika. Δ metodas turėjo įtakos moderniajam šokiui ir pantomimos teatrui. Parašė knygas „La rythmique“ („Ritmika“, 2 t., 1907), „Méthode Jacques-Dalcroze“ („Jacques'o-Dalcroze'o metodas“, su kitais, 3 t., 1896–1907), „Le rythme, la musique et l'éducation“ („Ritmas, muzika ir mokymas“, 1922), „Métrique et rythmique“ („Metrika ir ritmika“, 1937) ir kt. Δ sukūrė operų, tarp jų – *Sancho Pansa* (1897), kantatų, 2 koncertus smuikui ir orkestrui, 3 styg. kvartetų, pjesių įv. instrumentams, dainų.

Judita Žukienė

Jaraminas Petras [1949.IV.28 Šiauliuose – 1978.X.11 Vilniuje], liet. fagotininkas. Pianisto P. Jaramino brolis. 1972 baigė Lietuvos kons-ją (K. Paulausko kl.). 1975–78 studijavo Sankt Peterburgo kons-jos aspirantūroje (D. Jeriomino kl.). 1970–78 Lietuvos filh-jos simf. orkestro artistas. 1970–78 dėstė Vilniaus Tallat Kelpšos aukštesniojoje muzikos m-loje, 1973–78 – Lietuvos kons-joje. Koncertavo kaip solistas ir su kameriniais ansambliais, dalyvavo muz. festivaliuose. Pirmasis atliko liet. kompozitorių kūrinių fagotui. Pav.

L: *Dvarionaitė M.* Nelinksmo paminėjimo žvakelė // MB. 1998, Nr. 9.

Arvydas Karaška

Jaraminas Povilas [g. 1949.IV.28 Šiauliuose], liet. pianistas. 1972 baigė Lietuvos kons-ją (O. Šteinberg kl.). 1967 Vilniuje Lietuvos jaunųjų atlikėjų konkurse gavo II premiją. Dirbo įv. muzikos kolektyvų (1969–91 su pertrauka Lietuvos TVR lengvosios muzikos orkestro, 1975–80 Lietuvos filh-jos simf. orkestro) pianistu koncertmeisteriu. Nuo 1985 Čiurlionio menų m-los pianistas koncertmeisteris (nuo 1998 koncertmeisteris ekspertas). Dainininkų V. Noreikos (nuo 1980 nuolatinis), J. Stasiūno, V. Daunoro, G. Grigorio ir kt. pianistas koncertmeisteris. Tarp. muz. festivaliuose koncertavo su užs. estrados dainininkais A. German (Lenkija), B. Kodričiumi (Jugoslavija), L. Ivanova (Bulgarija). Koncertavo ir kaip džiaz pianistas (rengia klasikinio džiaz solo koncertus). Koncertavo Europos valstybėse, JAV, Kanadoje. Lietuvos d. kun-ščio Gedimino ordino I laipsnio medalis (1999). Pav.

Arvydas Karaška

Jāras Antanas [1909.IV.1 Šiauliuose – 1996.IV.2 Kenošoje (Viskonsino valstija)], liet. smuikinininkas, muz. išradėjas. 1930 baigė Klaipėdos muz. m-lą, 1936 Kauno VDU Teisės f-tą. 1930–44 griežė smuiku Valstybės operos orkestre. Pasitraukęs į Vokietiją, griežė Baltijos simf. orkestre Augsburgėje. 1949 atvyko į JAV, apsigyveno Kenošoje. 1966 baigė f-no technologijos mokslus. Padarė 12 f-no išradimų: 10 f-no reguliavimo ir 2 f-no plaktukų įdėjimo (3 užpatentuoti JAV). Išradimai skelbiami „Sharp“ b-vės kataloge. Visi įrankiai (kai kurie pritaikyti akliems) pavadinti Δ vardu. Pav.

Birutė Žalalienė

Járdányi Pál [Palis Jārdanjis; 1920.I.30 Budapešte – 1966.VII.27 ten pat], vengrų kompozitorius, muzikologas, muz. kritikas. 1936–42 Budapešto aukštojoje muz. m-loje mokėsi griežti smuiku ir kompozicijos (Z. Kodály'aus kl.). Iki 1943 Budapešto un-te studijavo folkloristiką. Filosofijos dr. (1943). 1946–59 dėstė Budapešto aukštojoje muz. m-loje; profesorius. Nuo 1960 buvo Vengrijos MA Muzikos skyriaus vedėjas. Paskelbė muzikologinių studijų. Pateikė naują vengrų l. dainų klasifikacijos sistemą, kurią išdėstė veikalė „Magyar népdaltípusok“ („Vengrų liaudies dainų tipai“, 1961). Rašė muz. kritikos straipsnius. Sukūrė simf. kūrinių, tarp jų – simf. poemą *Tisza mentén* („Prie Tisos“, 1952), simf-ją *Vörösmarty* (1953), *Vivente e moriente* (1963), *Székegy rapszódia* (1965); *Missa brevis* chorui (1947), instr. kūrinių (2 styg. kvartetai, 1948, 1954; puč. kvintetas, 1955).

Jūratė Petrikaitė

Jareckaitė Stanislava [g. 1941.I.10 Lavėnuose (Panevėžio aps.)], liet. choro dirigentė, pedagogė. Socialinių mokslų dr. (edukologija, 1993; menotyros kand. 1987). 1967 baigė Lietuvos kons-ją (H. Perelšteino choro di-